

Na osnovu člana 48. stav 1. Zakona o kulturnom nasleđu („Službeni glasnik RS”, broj 129/21), člana 14. stav 2. Zakona o muzejskoj delatnosti („Službeni glasnik RS”, br. 35/21 i 96/21) i člana 8. stav 1. Zakona o Narodnoj skupštini („Službeni glasnik RS”, broj 9/10),

Narodna skupština Republike Srbije, na sednici Šestog vanrednog zasedanja u Četrnaestom sazivu, održanoj 28. januara 2026. godine donela je

O D L U K U

o utvrđivanju Krunidbenih insignija kralja Petra Prvog Karađorđevića za kulturno dobro od izuzetnog značaja

1. Utvrđuju se muzejski predmeti – **Krunidbene insignije kralja Petra Prvog Karađorđevića (kruna, skiptar, šar i porfira sa kopčom)**, autor nacрта Mihailo Valtrović; izrada metalnih predmeta (kruna, skiptar, šar i kopča) radionica Braće Faliz; 1904, Pariz; mesing, bronza, poludrago i sintetičko drago kamenje, staklena pasta, liveenje, pozlata, emajliranje; dimenzije: kopča: širina 9 cm, dužina 20 cm; kruna: visina 24,5 cm, prečnik 20,5 cm; skiptar: dužina 63,5 cm; orb: obim 36 cm; porfira: autor nacрта Mihailo Valtrović; izrada radionica Ernst Krikl i Švajger; 1904, Beč; kadifa, svila, hermelin, šivenje, prošivanje, zlatovez; širina 310 cm, dužina 280 cm, inv. br. 84/549, 203/2529, 204/2530, 205/2531, 218/4196, za kulturno dobro od izuzetnog značaja.

Krunidbene insignije kralja Petra Prvog Karađorđevića (kruna, skiptar, šar i porfira sa kopčom), nalaze se u objektu Istorijski muzej Srbije, u ulici Trg Nikole Pašića 11, na teritoriji opštine Stari grad, Beograd.

2. Opis izgleda i stanja kulturnog dobra:

Kruna (inv. br. 203/2529): Donji deo krune je pozlaćen bronzani obruč ukrašen sintetičkim dragim kamenjem naizmenično smeštenim u fasete koje imaju oblik romba i elipse. Između sintetičkih rubina i safira je četverolatični cvet u belom emajlu. U zoni iznad obruča je friz unutar koga se smenjuju četiri bela, srpska heraldička orla i četiri krina u plavom emajlu na koje se oslanjaju četiri ukrštena spljoštena luka koji formiraju svod krune. Lukovi izrađeni od pozlaćene bronzе imaju isti ukras kao i obruč. Na vrhu krune je orb sa krstom u emajlu. Između lukova je purpurni somot postavljen sa belom svilom. Stanje predmeta je dobro.

Skiptar (inv. br. 204/2530): Skiptar je u obliku palice od pozlaćene bronzе koja je neznatno sužava prema vrhu na kome je krst izveden od emajla. Rukohvat je prekriven mrežom od plavih i belih cvetova u emajlu i uokviren je sa dva poligonalna prstena sa sintetičkim dragim kamenjem. Središnji deo je ukrašen stilizovanim krinovima od staklastog emajla. Stanje predmeta je dobro.

Šar ili orb (inv. br. 205/2531): Orb je u obliku kugle od pozlaćene bronzе. Ima horizontalan obruč, a u gornjem delu vertikalni luk na čijem vrhu je izveden krst u emajlu. Po obruču su u romboidne okvire smešteni plavi i beli četverolatični cvetići dok

se na svakoj strani luka nalazi po jedan ovakav cvet u tehnici kloason i stilizovani krin u staklastom emajlu. Stanje predmeta je dobro.

Porfira ili plašt (inv. br. 21/4196): Plašt je u obliku trougla sa zaobljenim vrhovima. Izrađen je od purpurne venecijanske kadife po kojoj su na podlozi od čvrste hartije izvezeni zlatnim vezom srpski heraldički orlovi u vencu i krinovi. Ivica plašta i kragna su od hermelina, a iznutra je postavljen belom svilom. Stanje predmeta je dobro.

Kopča za plašt (inv. br. 84/549): Srednji deo kružan sa dvoglavim orlom. Bočni delovi su u vidu polukruga. Sve dekorisano emajlom u vidu stilizovanog floralnog ornamenta, koji je obogaćen novim motivima i koloritom pa dosta odudara od ostalih predmeta (insignija). Stanje predmeta je dobro.

3. Muzejski predmeti se čuvaju u Zbirci realija i memorijalnih predmeta Istorijskog muzeja Srbije.

4. Obrazloženje vrednosti i osobenosti kulturnog dobra:

Krunidbene insignije kralja Petra Prvog Karađorđevića predstavljaju jedinstven komplet kraljevskih regalija koji obuhvata krunu, žezlo, šar i porfiru sa kopčom. Izrađene su 1904. godine za potrebe krunisanja kralja Petra Prvog Karađorđevića, nakon njegovog stupanja na presto 1903. godine.

Kruna je izrađena od pozlaćene bronzе sa emajliranim ornamentima i ukrasnim kamenjem, po nacrtu arhitekte Mihaila Valtrovića, a izvedena u čuvenoj pariskoj juvelirskoj radionici Braće Feliz. Karakteristična je po vencu sastavljenom od četiri emajlirana plava krina i četiri bela dvoglava orla sa srpskim grbom na grudima. Lukovi krune ukrštaju se ispod malog orba sa krstom, koji ponavlja izgled šara iz istog kompleta regalija.

Porfira je izrađena od tamnocrvene venecijanske kadife, postavljene belom svilom i opšivene hermelinom. Kopča je izvedena u istoj radionici kao i ostali metalni delovi. Radovi na izradi porfire i pratećih tkanina i jastuka za presto izvedeni su u bečkoj firmi Ernest Krikl i Švajger, dvorskih liferanata.

Krunidbene insignije nastale su povodom krunisanja kralja Petra Prvog Karađorđevića 1904. godine, na stogodišnjicu obeležavanja Prvog srpskog ustanka. Tim činom simbolički je istaknuta veza između Karađorđevog ustanka i obnove moderne srpske države. Poseban značaj ima okolnost da je kruna izrađena od bronzе dobijene topljenjem drške Karađorđevog topa, što je predstavljalo snažan simbol kontinuiteta državnosti i slobode.

O krunama nemanjićkih i drugih srednjovekovnih vladara znamo samo posredno, na osnovu fresaka i ikonografskih prikaza. Sve do krunisanja Petra Prvog, novovekovni vladari Srbije svoje stupanje na presto potvrđivali su isključivo činom miropomazanja. Petar Prvi je, međutim, jedini vladar u modernoj srpskoj istoriji koji je bio i miropomazan i krunisan, što ovim insignijama daje posebnu istorijsku vrednost.

Krunidbeni predmeti su nakon krunisanja čuvani u dvorskoj kapeli Starog dvora u Beogradu. U vreme Prvog svetskog rata kralj Petar Prvi, ne želeći da dozvoli da kruna dospe u ruke okupatora, odlučio je da se ona sakrije i zakopa u dvorištu Bogoslovije u Prizrenu. Posle rata, insignije su vraćene u Beograd. Tokom Drugog svetskog rata sklonjene su u manastir Žiču, a 1946. godine prenete u Narodni muzej u Beogradu. Od 1966. godine čuvaju se u Istorijskom muzeju Srbije.

5. Kategorija muzejskog predmeta je kulturno dobro od izuzetnog značaja (kulturno dobro I kategorije).

6. Muzejski predmet se trajno čuva i izlaže u objektu Istorijski muzej Srbije, ul. Trg Nikole Pašića 11, opština Stari grad, Beograd.

7. Utvrđuju se sledeće mere zaštite muzejskog predmeta, njegova namena i način čuvanja, održavanja i korišćenja:

1) Bliži uslovi čuvanja, održavanja i korišćenja kulturnog dobra:

- Kulturna dobra se ne smeju oštetiti, zloupotребiti, uništiti ili izmeniti;
- Kulturna dobra se ne smeju čuvati, obrađivati i koristiti u neadekvatnim prostorijama koje nisu na odgovarajući način zaštićene od požara, vatre, vandalizma, kao i fizičkih, bioloških, hemijskih i drugih štetnih uzročnika;
- Kulturna dobra se moraju čuvati, obrađivati, transportovati, izlagati i koristiti u ambalaži i prostorijama koje ispunjavaju uslove predviđene muzejskim propisima koji regulišu uslove i način obezbeđivanja, transportovanja, čuvanja, izlaganja i korišćenja kulturnog dobra;
- Kulturna dobra se moraju čuvati i koristiti u skladu sa zakonskim propisima o dostupnosti javnosti;
- Obavezno je vođenje svih propisanih evidencija o kulturnim dobrima u skladu sa zakonskim propisima o upisu kulturnih dobara u registar, načinu na koji se vodi registar i centralni registar kulturnih dobara i dokumentaciji, izvršenoj konzervaciji koja se obrađuje i čuva uz registre.

2) Stručne i tehničke mere zaštite radi obezbeđivanja kulturnog dobra od propadanja, oštećenja, uništenja i krađe:

- Deponovanje predmeta neophodno je prilagoditi veličini i statici svakog pojedinačnog predmeta;
- Za predmete svih dimenzija neophodno je obezbediti namensku zaštitu od Ph neutralnih, inertnih materijala;
- Prostori depoa i izložbeni prostori moraju imati odgovarajući video nadzor za osmatranje vitalnih spoljnih i unutrašnjih tačaka i 24h fizičko obezbeđenje, kao i protivpožarnu zaštitu u vidu električnih javljača na pojavu vatre, detektora dima i automatskog javljanja vatrogasnim jedinicama i policiji, kao i odgovarajuće sisteme za gašenje požara;
- Redovno vršiti inspekciju, provetravanje i zaštitu od pojave mikroorganizama, insekata, glodara ili bilo koje vrste specifičnih štetočina koje mogu oštetiti materijal, odnosno kulturno dobro;
- Najosetljivije predmete posebno zaštititi i redovno provetravati;
- U vanrednim situacijama postupati u skladu sa važećim zakonskim propisima i pravilima Muzeja koja uređuju ponašanje u vanrednim okolnostima.

3) Način obezbeđivanja korišćenja i dostupnosti kulturnog dobra javnosti:

- Prostori u kojima se čuva i izlaže kulturno dobro moraju imati sistem za izmenu ili provetravanje vazduha. Preporučene vrednosti relativne vlažnosti vazduha (RH) su 45–50%, dok je temperatura (T) 15–20°C, +/- 2°C;

- Izbegavati u najvećoj mogućoj meri izlaganje kulturnog dobra velikom intenzitetu svetlosti (koristiti sijalice sa manje vati, ugraditi dimer prekidače radi regulisanja intenziteta svetlosti);
 - Umanjiti vreme izlaganja ukoliko se proceni da postoji potreba za tim;
 - Kulturno dobro izlagati u odgovarajućim vitrinama po svim muzejskim standardima, obezbeđenim od svih fizičkih, bioloških, hemijskih i drugih štetnih uticaja;
 - Premeštanje i manipulisanje kulturnim dobrima treba da sprovedu stručna i obučena lica sa prethodnim iskustvom na polju rukovanja kulturnim dobrima, pod nadzorom kustosa i konzervatora odgovornih za zbirku;
 - Što je ređe moguće pomerati kulturno dobro, a kada se rukuje kulturnim dobrom to činiti samo uz odgovarajuću opremu;
 - Za kulturno dobro mora postojati potpuna, detaljna dokumentacija sa svim standardnim podacima;
 - Mora postojati stroga kontrola pristupa prostorijama u kojima se čuva kulturno dobro;
 - Prostorije uvek moraju biti zaključane i ključeve mogu imati samo za to prethodno određena lica, a duplikati ključeva se moraju čuvati na sigurnom mestu i mogu se koristiti samo u vanrednim situacijama;
 - Pristup i ulaz u prostor privremenog smeštaja kulturnog dobra mora biti obezbeđen sigurnosnim vratima i prozorima.
- 4) Ograničenja i zabrane u pogledu raspolaganja kulturnim dobrom i njegove upotrebe, u skladu sa zakonom:
- Republika Srbija ima pravo preče kupovine kulturnog dobra (član 103. Zakona o kulturnom nasleđu);
 - Zabrana korišćenja muzejskog predmeta na način koji nije u skladu sa njegovom prirodom, namenom i značajem ili na način koji može dovesti do njegovog oštećenja.

8. Sastavni deo ove odluke su fotografije muzejskih predmeta.

9. Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

RS broj 2
U Beogradu, 28. januara 2026. godine

NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRBIJE

PRESEDNIK

Ana Brnabić

